Nayak's Tutorials

Way to Excellence

Set Code: 52/1/2 | **Practice Paper - 3** | पूर्णांकाः : ८०

दिनांक :2024-2025 | संस्कृत (सम्प्रेषणात्मक) | समय : ३ होराः

वर्ग : १० वी (C.B.S.E) | **(Subject Code - 119)**

सामान्यनिर्देशा :-

1. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे **8** पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
2. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे **18** प्रश्नाः सन्ति ।
3. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः भागाः सन्ति ।
4. प्रत्येकं भागम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।
5. उत्तरलेखनात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
6. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।
7. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
8. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

प्रश्नपत्रस्वरूपम् -

'क'	**भागः**	**:**	**अपठितावबोधनम्**	**10 अङ्काः**
'ख'	**भागः**	**:**	**रचनात्मककार्यम्**	**15 अङ्काः**
'ग'	**भागः**	**:**	**अनुप्रयुक्तव्याकरणम्**	**25 अङ्काः**
'घ'	**भागः**	**:**	**पठितावबोधनम्**	**30 अङ्काः**

'क' भागः

अपठितावबोधनम् (10 अङ्काः)

Q.1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - 10

(निम्नलिखित गद्यांश को पढकर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए)

अधुना स्वदेशे योगस्य अतीव प्रसारः वर्तते। वस्तुतः अद्यत्वे अस्य महती आवश्यकता अस्ति। अनेके महापुरुषाः योगस्य क्षेत्रे कार्यं कुर्वन्ति। एतस्मिन् बाबा रामदेवः प्रमुखः अस्ति। योगः वस्तुतः दर्शनम् अस्ति । अनेन वयं ईश्वरमपि प्राप्तुम् शक्नुमः । पल्लवग्राह्यता रूपेण वयं केवलं स्वास्थ्य लाभं प्राप्तुम् शक्नुमः । सूर्य नमस्कारः अस्मिन् विधायां मुख्य व्यायामः अस्ति। अस्मिन् व्यायामे द्वादश आसनाः भवन्ति तत्पश्चात् मुद्रा प्राणायामश्चापि सन्ति । अनेन वयं स्वास्थ्य लाभेन सहरोगानाम् निदानमपि कर्तुम् शक्नुमः । अनेके असाध्य रोगाणां आदि निदानम् सम्भवः। छात्राणां कृते अस्य ज्ञानम् अतीव महत्त्वपूर्णा अस्ति ।

अ. एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) **1 × 2 = 2**

(एक पद में उत्तर दीजिए।) (केवल तीन प्रश्न)

(i) कस्य प्रसारः अधुना वर्तते?

(ii) योगः वस्तुतः कस्य विषय अस्ति? ?

(iii) रोगाणां अपि चिकित्सा केन माध्यमेन सम्भवति ?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(पूर्ण वाक्य में उत्तर दिजिए)(केवल दो प्रश्न) **2 × 2 = 4**

(i) योगस्य मुख्य व्यायामः कः अस्ति?

(ii) सूर्य नमस्कारस्य कति स्थितयः सन्ति।?

(iii) अनेन वयं किम् प्राप्तुम् शक्नुमः?

इ. अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत ।

(इस अनुच्छेद के लिए उपयुक्त शीर्षक संस्कृत में लिखिए।) **1 × 1 = 1**

ई. यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) 1 × 3 = 3

(निर्देशानुसार उत्तर दीजिए।) (केवल तीन प्रश्न)

(i) एतस्मिन् बाबा रामदेवः प्रमुखः अस्ति। इत्यत्र क्रियापदं किम् अस्ति? ?

(क) एतस्मिन् (ख) अस्ति

(ग) प्रमुखः (घ) पदम्

(ii) असाध्य रोगाणां निदानं सम्भवः अस्ति। इत्यस्मिन् विशेष्य पदं किमस्ति ?।

(क) रोगाणाम् (ख) अस्ति

(ग)निदानं (घ) सम्भवः

(iii) असाध्य रोगाणां निदानं सम्भवः इत्यस्मिन्। चिकित्सायाः कः पर्यायः अस्ति? ?

(क) असाध्य (ख) सम्भव

(ग) निदानम् (घ) इत्यस्मिन्

(iv) गद्यांशे गहनतायाः कः विपर्ययः अस्ति?

(क) पल्लव ग्राह्यता (ख) विहंगमः

(ग) दर्शनः (घ) प्राणायामः

'ख' भागः

रचनात्मकं कार्यम् (15 अङ्काः)

Q.2. भवतः अनुजः तनिष्कः पठनं त्यक्त्वा चलदूरभाषयन्त्रेण क्रीडनेः सर्वदा व्यस्तः भवति। तं पटनार्थं प्रेरयन् लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तैः पदैः पूरयित्वा पुनः लिखत। **½ × 10 = 5**

(आपका छोटा भाई तनिष्क पढ़ाई के बजाय हमेशा मोबाइल फोन से खेलने में व्यस्त रहता है। उसे पढ़ने के लिए प्रोत्साहित करते हुए पत्र को मञ्जूषा में दिए गए शब्दों से पूरा करें और पुनः लिखें।)

परीक्षा भवनात्,
नवदिल्लीतः ।
दिनाङ्कः..
प्रिय (i).....!
शुभाशीषः ।

ह्यः एव मातुः (ii)..... प्राप्तम्। माता अद्यत्वे तव (iii)..... दृष्ट्वा चिन्तिता अस्ति। त्वं पठनं त्यक्त्वा चलदरभाषन्त्रेण (iv)..... रतः भवसि। अर्धवार्षिक परीक्षायाम् अपि तव (v).....न्यूनाः आगताः एतद् तु न (vi).....।यद्यपि क्रिडनम् अपि (vii) आवश्यकं परं तत् शारीरिकं भवेत्। क्रिडनेन सह पठनम् अपि आत्यावश्यकम्। ये चलदूर भाषयन्त्रेण अत्यधिकं समयं वृथा यापयन्ति ते न केवलं (viii)..... अस्वस्था भवन्ति अपितु जीवने अस्वस्था अपि भवन्ति। अतः मम (ix).....अस्ति यत् समयस्य अवगत्य (x).....ध्यानेन पठ्। मातृपितृचरणयोः मे प्रणामाः कथनीयाः।

तव अग्रजः मोहितः
मञ्जूषा त्वम्, मानसिकरुपेण, पत्रम्,स्वास्थाय्, अरुचिम, तनिष्क, अङ्काः, क्रीडेन, उचितम्, परामर्श।

भागः 'ख' रचनात्मककार्यम् (15 अङ्काः)

Q.3. अधोदत्तचित्रस्य वर्णनं मञ्जूषा प्रदत्तप्रदाना सहायतया **संस्कृतेन कुरुत।** **1 × 5 = 5**
(दिए गए चित्र को देखकर मञ्जूषा में दिए हुए शब्दोंकी सहायता से पाँच वाक्य लिखिए)

मञ्जूषा इदं, पति, पत्नी, पात्राणि, वस्त्रासनम्, गृहम्, प्रेम्णा, परस्परम्, चमसः, परिवेषयति, सूपादिकम्, भोजनम्, कदलीपत्रम्, परिवारस्य, करोति, वार्तालापं, चित्रे, अस्ति, अस्मिन् सन्ति, चित्रे ।

अथवा

'होलिकोत्सवः' इति विषयम् अधिकृत्य मञ्जूषापदसाहाय्येन पञ्च संस्कृतवाक्यानि लिखत । (१ × ५ = ५)
('होलिकोत्सवः' इस विषय को आधार मानकर मञ्जूषा के शब्दों की सहायता से पाँच वाक्य संस्कृत में लिखिए।)

- मञ्जूषा भोजनं, होलिकोत्सवे, जनाः, हिरण्यकश्यपुं, स्मरन्ति, परस्परं, आनन्देन, प्रसन्नाः, अस्मिन, रंगै, मिलन्ति, खादन्ति, वैरभावम्, आलिङ्गनम्, भवन्ति, कुर्वन्ति, स्वादिष्टं, अवसरे, त्यक्त्वा, ते, अस्मिन, खादयन्ति, खेलन्ति, भक्त प्रहलादं ।

Q.4. अधोलिखित कथा मञ्जूषायाः सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत ।
(निम्नलिखित कथा को मञ्जूषा की सहायता से पूरा करके पुनः लिखिए।) **(10 × ½ = 5)**

प्राचीन काले (i) ..... वणिकः (ii) ..... पृष्ठं भारं स्थापयन् (iii)..... करोती स्म। मार्गे स गर्दभं सिंहस्य(iv) ..... आच्छादितं कृत्वा धान्ये (v)..... च क्षेत्रे मुञ्चति स्म।क्षेत्रस्य रक्षकः तं सिंहम् ज्ञात्वा किमपि न कथयति। स गृहम गत्वा (vi)..... सूचितवान् (vii) ..... दण्डान् आदाय (viii) ..... भेर्यश्च अवादयन्। तस्मात् (ix) गर्दभः स्व यथार्थ रुपेण प्रगटितः चीत्कारं च अकरोत। शठम(x) .....समाचरेत्।

- **मञ्जूषा** भीत्वा, शाठ्यं, कश्चित, चर्मात्, ग्रामवासिनः,गर्दभस्य, शंखश्च, व्यापार, ग्रांमीणः यवस्य।

अथवा

रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितसंवादं पुनः लिखत।
एकः छात्रः स्वामी विवेकानन्द विषये स्वशिक्षकेण सह संवादं करोति।
तं मञ्जूषाया सहायतया पूरयतु-

शिक्षक :- भोः छात्राः! वदन्तु भवन्तः अस्माकं देशस्य राष्ट्रसन्तः कः?
विनित :- i).....

शिक्षक :- उत्तमं पुत्र! तस्य बाल्यावस्थायाः नाम किं आसीत्?
विनम्र :- मान्यवर ii).....
शिक्षक :- अतीव सुन्दरम्। तस्य आध्यात्मिकः गुरुः कः आसीत्?
रविः- गुरुवर iii).....
शिक्षक :- सः कुत्र गत्वा भारतीयवेदावेदान्तस्य प्रचारम् अकरोत्?
आर्दश :- iv).....
शिक्षक :- स्वामिविवेकानन्दः कस्याः संस्थायाः स्थापनाम् अकरोत्?
आरुणि :- गुरुदेव! v).....

मञ्जूषा स्वामिविवेकानन्दः रामकृष्णमिशन इति संस्थायः स्थापनाम् अकरोत्,
महोदय ! अमेरिका देशस्य शिकागो नगरम् गत्वा भारतीय वेदान्तस्य प्रचारम् अकरोत,
तस्य बाल्यावस्थायाः नाम श्री नरेन्द्र दतः आसीत। तस्य आध्यात्मिक गुरुः श्री रामकृष्णः परमहंसः आसीत्।

'ग' भागः अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (25 अं ाः)

Q.5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) **1 × 4 = 4**
(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों की संधि या संधि-विच्छेद कीजिए) (केवल चार प्रश्न)

(i) जीवाः सर्वेऽत्र मोदन्ताम्।।
(ii) प्रजहि हि+एनं ज्ञानविज्ञाननाशम्।।
(iii) कश्चिद् उद्दण्डः बालकः उवाच ।
(iv) क्रोध एषः रजोगुणसमुद्भः।
(v) कथमिव पश्येयं चक्षुः+हीनः।

Q.6. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्किंतपदानां समासं समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत -(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) **1 × 4 = 4**
(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों के समास या समास-विग्रह चुनकर लिखिए) (केवल चार प्रश्न)

(i) कथमत्र नतोन्नते मार्गे क्रीडथ।
(क) नतस्य उन्नते (ख) नतः च उन्नतःच, तस्मिन्
(ग) नतो उन्नते (घ) नतं उन्नतिः इति

(ii) वाक्पटुः मन्त्री प परिभूतये ।
(क) वाक् पटुः (ख) वाके पटुः
(ग) वाकस्य पटुः (घ) वाचि पटुः

(iii) न पूर्वः कोशः विद्यत तव भारति ।
(क) अपूर्वः (ख) नपूर्वः
(ग) अनपूर्वः (घ) पूर्णन

(iv) काकः सक्रोधम् आगच्छति ।
(क) सः क्रोधः (ख) क्रोधः करोति इति
(ग) क्रोधेन सहितम् (घ) सह क्रोधः

(v) युधिष्ठिरः च अर्जुनः च श्रीकृष्णेन सह रथारोहणं नाटयतः।
(क) अर्जुनयुधिष्ठिरः (ख) युधिष्ठिरे अर्जुन
(ग) युधिष्ठिरार्जुनौ (घ) युधिष्ठिरार्जुनम्

Q.7. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकि' तपदानां प्रकृति – प्रत्ययौः संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखतः। – (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) **1 × 4 = 4**

(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित शब्दों के मूल शब्द और प्रत्यय को जोडकर या अलग करके विकल्पों में सें उचित उत्तर चुनकर लिखिए) (केवलं चार प्रश्न्)

(i) मतिमान् एव धनवान् भवितुं शकयते।

(क) मतिः+मनुप् (ख) मति+मनुप

(ग) मति+मनुप् (घ) मतिः+मनुपं

(ii) हरिततरुणां ललितलतानां माला रमणीया ।

(क) रमणीय +आ (ख) रमणीया +आ

(ग) रमणीय +टाप् (घ) रमणी +टाप

(iii) विपुला च अत्र वन सम्पदा।

(क) विपुला +टाप् (ख) विपुल +टाप्

(ग) विपुल +ङीप् (घ) विपुल+ इक

(iv) एकदा राजा तं बुध्दि + मतुप् द्रष्टुं तस्य कुटीरम् अगच्छतः।

(क) बुध्दिमन्तः (ख) बुध्दिमन्तं

(ग) बुध्दिमन्ताः (घ) बुध्दिमन्तयाः

(v) आस्तिक एव ईश्वरं मन्यते । ।

(क) अस्ति + ठक् (ख) अस्तिः + ठक्

(ग) अस्तिम्+ठक (घ) अस्ति + ठकः

Q.8. वाच्यानुसारम् उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितं संवादं पुनः लिखत – (केवलं प्रश्नत्रयम्) **1 × 3 = 3**

(वाच्य के अनुसार उचित पद चुनकर रिक्तस्थानों को पूरा करके निम्नलिखित संवाद को पुनः लिखिए।)

विक्रान्त : नित्ये! किं त्वं गणितविषयं (i)..... ?

नित्या : आम्! (ii) ..... गणितविषयः पठ्यते।

विक्रान्त : किं त्वं गणितस्य सूत्राणि स्मरसि?

नित्या : मया गणितस्य (iii) .....न स्मर्यन्ते।

विक्रान्त : तदा विद्यालये अध्यापकः सम्यक् एव पाठयति?

नित्या : आम् (iv) .....सम्यक् पाठ्यते।

- **मञ्जूषा** अध्यापकेन, सूत्राणि,पठसि,मया।

Q .9. अधोलिखितेषु अङ्कानां स्थाने संस्कृतसंख्यापदानि लिखत– (केवलं प्र्ंत्रयम्) **1 × 3 = 3**

(निम्नलिखित वाक्यों में अंकों के स्थान पर संस्कृत में संख्यावाची पद लिखिए।) (केवल तीन प्रश्न)

(रमेशः की प्राप्तः काल की दिनचर्या को अंको के स्थान पर संस्कृत शब्दों मे लिखिए।)(केवल चार प्रश्न)

(i) रमेश प्रातः (६ : ००)..... वादने शय्यां त्यजति।।

(ii) प्रातः (६ : ४५) ..... वादने विद्यालयं गच्छति ।

(iii) मध्यान्हे (१२:४५)..... वादने विद्यालात् गृहम आगच्छति ।।

(iv) रात्रौ (9:00)..... वादने आगत्य सा पुनः भोजनं करोति।।

Q 10. मञ्जूषायां प्रदतैः उचितैः अव्ययपदैः अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत – (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) **1 × 4 = 4**

(मञ्जूषा मे दिए गए उचित अव्यय पदों से निम्नलिखित वाक्यों के रिक्त स्थानों की पूर्ती कीजीए।) (केवल चार प्रश्न)

(i) सः..... .....गन्तुम् इच्छिति?

(ii)अत्र..... लिख।

(iii)ताः.....क्रीडां द्रष्टुम् अगच्छन्।

(iv)सर्वे..... एक लेखं लेखिष्यन्ति।

(v)सा कथयति ..... अहं गन्तुं न इच्छामि ।

- **मञ्जूषा** श्वः, कदा, मा, ह्यः,, यत्,।

Q 11. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकित अशुद्धपदाय उचितपदं चित्वा वाक्यानि पुनः लिखत - (केवलं प्रश्नत्रयम्) **1 × 3 = 3**

(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित अशुध्द पदों के लिए उचित पदों को चुनकर वाक्यों को पुनः लिखिए।) (केवल तीन प्रश्न)

(i) मनः हि चंचलः।

(क) चंचला (ख) चंचल (ग) चंचलम् (घ) चंचलस्य

(ii) भवान् द्रौणेः चपलां प्रकृती नं जानामि ।।

(क) जानाति (ख) ज्ञानाति (ग) जानामि (घ) ज्ञानम्

(iii) नूनं ते सफला <u>भवसि</u>

(क) अभवत् (ख) भविष्यन्ति (ग) भवति (घ) भविष्यति

माम् स्वः स्षः विषयः अति रोचते।

(क) मह्यम् (ख) मम (ग) मा (घ) मामेव

'घ' भागः

पठितावबोधनम् (30 अ' ाः)

Q 12. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत । **5**

(निम्नलिखित गद्यांश को पढकर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए।)

कस्मिंश्चित् नगरे चन्द्रो नाम भूपतिः प्रतिवसति स्म। तस्य पुत्राः वानरक्रीडारताः वानरयूथं नित्यमेव विविधैः भोज्यपदार्थैः पुष्टिंनयन्ति स्म। तस्मिन् राजगृहे बालवाहनयोग्यं मेषयूथम् आसीत्। तेषां मेषाणां मध्ये एको मेषः जिह्वालोलुपतया अहर्निशं महानसंप्रविश्य यत् पश्यति तत् भक्षयति । ते च सूपकाराः यत्किञ्चित् काष्ठं, मृण्मयं भोजनं, कांस्यताम्रपात्रं वा पश्यन्ति तेन तम् आशु ताडयन्तिस्म।

अ. एकपदेन उत्तरत।(केवल प्रश्नद्वयम्)

(एक पद में उत्तर दीजिए ।)(केवल दो प्रश्न)

(i) भूपतेः नाम किम् आसीत्?

(ii) राजगृहे कीदृशं मेषयूथम् आसीत्?

(iii) वानरयूथपतिः कीदृशः आसीत्?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) **1 × 2 = 2**

(पूर्णवाक्येन में उत्तर दीजिए ।)(केवल दो प्रश्न)

(i) मेषः कुत्र प्रविश्य यत् पश्यति तद् भक्षयति ?

(ii) सूपकाराः मेषं कथं ताडयन्ति स्म?

(iii) यूथपः रहसि किं अवदत् ?

इ यथा निर्दिष्टः तथा कुरुत -

(i) 'चन्द्रोनाम भूपति निवसति स्म'- अत्र क्रियापदम् किम्।

(ii)'सूपकारा तं आशु ताडयन्ति स्म'-अत्र कर्तृपदम् किम्।

(iii)'कस्मिश्चिद् नगरे चन्द्रो नाम भूपति प्रति वसति स्म' अस्मिन वाक्ये नगरे इति पदस्य विशेषण पदं किम्?

Q. 13. अधोलिखित पद्यांश पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत । **5**

(निम्नलिखित पद्यांश को पढकर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए।)

शारदा शारदाम्भोजवदना वदनाम्बुजे ।
सर्वदा सर्वदाऽस्माकं सन्निधिं सन्निधिं क्रियात्
अपूर्वः कोऽपि कोशोऽयं विद्यते तव भारति।
व्ययतो वृद्धिमायाति क्षयमायाति सञ्चयात्।

अ. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) **½ × 2 = 1**

(i) शारदा कुत्र निवसेत्
(ii) अस्माकं मुखं केन सदृशम् अस्ति ?
(iii) सञ्चयात् किं भवति ?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) **1 × 2 = 2**

(i) सरस्वती कुत्र निवासं कुर्यात् ?
(ii) भारत्याः कोशः अपूर्वः इति किमर्थम् उक्तः ?
(iii) सरस्वत्याः कोशः कथं क्षयमायाति?

इ. निर्देशानुसारम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) **1 × 2 = 2**

(i) 'शारदाम्भोजवदना' इति पदस्य विशेष्यं किम् ?
(ii) अत्र 'सम्बोधनपदम्' किम् अस्ति ?
(iii) 'व्ययतः' इति पदस्य विलोमपदं लिखत?

Q. 14. अधोलिखितं नाटयांश पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत । **5**

(निम्नलिखित नाटक को पढकर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए।)

काक : (विहस्य) कुक्कुटः । अरे! अद्य कुतः कुक्कुटाः नगरेषु अहमेव सर्वत्र सुलभः ।

राजहंसी : भो-भो वाचाल! स्वीयै कटुभिः क्वणितैः जनजागरणात अन्यत् तु किमपि न करोषि ।

काक : अहो अज्ञानं भक्तयाः / अरे! यस्य गृहस्य भित्तौ स्थित्वा आत्मपामि, जनाः प्रियस्य आगमनसंकेतं मत्वा हृष्यन्ति। किंबहुना ।अहं तु एतादृशः सत्यप्रियः यत् मातरः शिशून् कथयन्ति अनृतं वदसि चेत् काकः दशेत"। अस्माकं ऐक्यं तु जगत्प्रसिद्धम्। सर्वथा जागरुकोऽहं छात्राणां कृते आदर्शः एव।किं न श्रुतं काकचेष्टा, बकोध्यानम्

अ. एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)
(एक पद में उत्तर दीजिए।) (केवल दो प्रश्न) **½ × 2 = 1**

(i) कः छात्राणां कृते आदर्शः ?
(ii) के नगरेषु सुलभाः न सन्ति ?
(iii) काः शिशून् कथयन्ति ?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)
(पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए।) (केवल दो प्रश्न) **1 × 2 = 2**

(i) मातरः किं शिशून् कथयन्ति ?
(ii) केषाम् ऐक्यं जगत्प्रसिद्धम् ?
(iii) किं वदसि चेत् काकः दशेत् ?

Nayak's Tutorials
An ISO 9001 : 2015 Certified Institution
Wayne Excellence
Classes | XI - XII | CA Foundation | UG Courses
SSC | NEET-UG, IIT-JEE | Commerce

इ. निर्देशानुसारं उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)
(निर्देशानुसार उत्तर दीजिए।) (केवल दो प्रश्न) $1 \times 2 = 2$

(i) 'मत्वा' इति पदे का मूलधातुः ?
(ii) 'कथयन्ति' इति क्रियायाः कर्त्तपदं किं?
(iii) 'नाट्यांशे 'अहम' पदं कस्मै प्रयुक्तम?

Q.15. रेखांङ्कित -पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरूत । (केवलं पञ्चप्रश्नाः) $1 \times 5 = 5$
(रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्न निर्माण कीजीए ।)(केवलं पाच प्रश्न)

(i) त्यागसमं सुखं नास्ति। ।।
(ii) शीतला छाया अपि पुरुषंन प्रह्लादयति ।
(iii) शीतलं सलिलं भवति ।
(iv) सर्पः कलशात् बहिः निर्गतः ।
(v) विचित्रः स्वप्नः मया दृष्टः ।
(vi) मधुरभाषिणी वाणी पुरुषं प्रह्लादयति ।

Q.16. मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित - श्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत । $\frac{1}{2} \times 4 = 2$
(मञ्जूषा से समुचित पद चुनकर निम्नलिखित श्लोक अन्वय पूर्ण करके पुनः लिखिए)

पिता यच्छति पुत्राय बाल्ये विद्याधनं महत् ।
पिताऽस्य किं तपस्तेपे इत्युक्तिस्तत्कृतज्ञता ।।

अन्वय :- पिता पुत्राय (i) ..... महत् (ii) ..... यच्छति।अस्य पिता किं तपः (iii) .....इति (iv) .....तत्कृतज्ञत्ा् (मन्यते) ।

- **मञ्जूषा** उक्तिः, विद्याधनम्, तेपे, बाल्ये

अथवा

मञ्जूषायाः साहाय्येन श्लोकस्य भावार्थः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा तं पुनः लिखत
मञ्जूषा की सहायता से श्लोक के भावार्थ में रिक्त स्थान पूर्णकरके पुनः लिखिए।) $\frac{1}{2} \times 4 = 2$

असंशयं महाबाहो! मनो दुर्निग्रहं चलम् ।
अभ्यासेन तु कौन्तेय! वैराग्येण च गृह्यते।।

भावार्थ :- हे महाबाहो ! अत्र संशयः नास्ति यत् एतत् (i) ..... अतीव चञ्चलम् अस्ति। इदं (ii) ..... नियन्त्रितं भवति परन्तु यदि वयं पुनः पुनः (iii) ..... कुर्मः, विरक्ताः च भवामः तदा निश्चयेन एतत् वशीकर्तुं (iv) .....।

- **मञ्जूषा** बहुकष्टेन, अभ्यासम्, शक्नुमः, मनः।

Q.17. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकतपदानां प्रसंगनुकूलम् उचितार्थं चित्वा लिखत । (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) $1 \times 4 = 4$
(निम्नलिखित वाक्यो में रेखांकित पदों के प्रसंग अनुकूल उचित अर्थ चुनकर लिखिए) (केवलं चार प्रश्न)

(i) मेषस्य क्षितौ प्रलुठतः तृणेषु वह्निज्वालाः समुत्थिताः ।
(क) राजगृहे (ख) भूमौ
(ग) रक्षितौ (घ) अक्षतम्

(ii) सहस्रांशुः न भासते । ।
(क) सूर्यः (ख) अंशवः
(ग) सहस्रम् (घ) चन्द्रमा

(iii) आपदां तरणिः धैर्यम्। ।।

(क) तारिका (ख) तरणम्
(ग) तीरम् (घ) नौका

(iv) सर्वव्यसनविनाशे को दक्षः ।

(क) कुशलः (ख) यक्षः
(ग) दयालुः (घ) श्रेष्ठः

(v) मम कलनस्य तु आधारः सूर्य एव।

(क) चिन्तनस्य (ख) निर्माणस्य
(ग) गणनायाः (घ) निर्माणस्य

Q.18. अधोलिखित कथां रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत । **½ × 8 = 4**

(निम्नलिखित कथा में रिक्त स्थानो कों पूर्ण करके पुनः लिखिए)

(i) यस्य ..... भित्तौ स्थित्वा (ii) ....., जनाः प्रियस्यआगमनसंकेतं मत्वा (iii) .....। किं बहुना! अहं तु एतादृशः (iv) ..... यत् मातरः (v) ..... कथयन्ति- "अनृतं वदसि चेत् काकः (vi) ..... अस्माकं ऐक्यं तु (vii) ..... सर्वथा जागरुकोऽहम् (viii) .....कृते आदर्शः एव। किं न श्रुतं काकचेष्टा ।

मञ्जूषा आलपामि, सत्यप्रियः, दशेत्, छात्राणाम्, काकचेष्टा, हृष्यन्ति, गृहस्य, शिशून्, जगतप्रसिध्दा

Nayak's Tutorials
Way to Excellence
An ISO 9001 : 2015 Certified Institution
VIII, IX, X - ICSE | CBSE | SSC | NEET-UG, IIT-JEE, MHT-CET | Commerce - XI - XII | CA Foundation | UG Courses